

עין משפט
נר מצוה

בַּה אִי מִיִּי פִיִּיט מֹהֶל כֵּלֶס הַלֶּכֶה צ:

ⓘ

מוסף רש"י

ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים.
כלי הוא לעומתה שהי' רלוי לקבל בו זיתים (נדח טו).
ניקב כמוציא זיתים טהור.
מטומאה שקבל עד שימטע לרימונים (טו).

ⓘ

מוסף תוספות

א. דחכמים השוו אותו לכל מילי.
מוס' הפלג' ב. דהאי מקשה היה סוכר דהאי ברייתא דקמי'.
רע"טא. ג. לא כללא הוא בכל החרה כולה אלא דעבדי כללא לענין מה ששנינו בסדר זרעים.
רע"טא. ד. דהתם הניח לה להך ברייתא.
רע"טא. ה. דנקוב נמי לאו שדה הוא.
מי' הרי"ן. ו. דהא לא כתיב בהו שוך ולא אומרין.
רע"טא. ז. ופרקי' דרדקא לזרעים קאמר.
שטת להרי"ן.

רב נסים גאון

אמר רבא ה' מרות בכלי חרש כו'. משכחת לה בתורת כהנים כל אשר בתוכו יטמא, כמה שיעורו של נקב, בכלי כבונם כמקשה ובכלי שטף כמוציא זיתים, ובמסכת כלים פרק ג' שיעור כלי חרס לטהר, העשוי לאוכלין יטעו, כדומה העשוי למשקין שיעורו כמשקין כו', ולמפתח וקריאה שיעורו כדומה כו', ובפרק ד' שנינו וכן גיטסרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין טהורה שאין שיעורו כדומה כו', ובפרק ד' גיטסרא כל שניטלו אונתה יהיו בה חדרוין יוצאין. ובוטושפתא בפי ג' נסדקה למטה מאונתא אע"פ שאונתה קיימות הרי זו כגיטסרא, ואם מתחילה עשאה בלא אונים ידונת כחבית. וכן עור אמרו אם היתה גיטסרא הרי זו טהורה, שלא אמרו שירים לשירים לללים. וכו' ב' כיצד בודקין כלי חרס לידע את ניקב בכונם משקה אם לא, מכיב עירבה מליאה מים ונותן את הקדירה לתוכה, אם כינסה בידוע בכונם משקה ואם לאו בידוע שבמוציא משקה כו'. וזמנשכחת לה בנפ' במסכת גידה בפרק בלא סתם התחתון (דף טס) ושנינו בו כלי חרס ככונם מוציא ושי שהוא מוציא ואינו מכניס. ותני עלה מכניס פסול למי טהא (בבבב) (ס' ט) לפי שאמרו תורה במי מקדשין ואין מוין מי חטאת אלא בכלי, ולזה אמרו ניקב בכונם משקה פסול למי טהא. ומשום גיטסרא דאמר רב אשי שוניו כלי חרש שיעורו בכונם משקה לא אמרו מוציא משקה אלא לענין גיטסרא בלבד, מאי טעמא אמר רב וזוטא בריה דרב חננל לפי שאין אומרין הבא גיטסרא לגיטסרא. ובפרק כל הבשר (וחזיק דף קן) אמר רבא כלי שניקב בכונם משקה אין גובלין ממנו לזרים.

סליק פרק המצניען

ⓘ

רבינו חננאל

אלא להכשיר זרעים בלבד.
ופריך רבא לעולם ר' שמעון לכל מילי נקוב כשאניו נקוב

מוש' לה, ואיכא דגרסי כתרוש משי, והדרב אחד הוא.
פי' כיון דפוטור ר' שמעון אפילו בתולש מעצין נקוב דייקתן מינה דסבר כל מאי דזרע ביה כתרוש דמי, ואע"פ שהוא נקוב כשאניו נקוב חשוב.
והא דרשי בניהון לענין הכשר זרעים, דתנן בסוף (פ"ב) עוקצים עצין נקוב אינו מכשיר את הזרעים, ושאינו נקוב מכשיר את הזרעים, וקא מודה בה ר"ש, דאלמא זרעים שהן בעצין שאינו נקוב כתרושין דמי, ומים הניתנין עליהן הרי זה כבי יותן ומכשירין, אבל עצין נקוב זרעים שיש בו כמחוברים דמו לא מליס הניתנין בהן אין מכשירין אותן.
והכא בשבת חשיב הנקוב כשאניו נקוב לפטור והכא בזרעים משני בין נקוב לשאינו נקוב, קשיין אהרדי. ומשני הכשר זרעים שאני שהתורה ריבתה להן טהרה, אלוכי יותן מים על זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא.
פי' כל זרע שאינו ראוי עכשיו לזריעה טהור הוא אין המים מכשירין אותו, והאי כיון שהוא מחובר כמי שאינו ראוי לזריעה הוא.
ואת"א אפילו שאינו נקוב נמי, שאני התם כיון דאינו נקוב לאו זריעה הוא דכל זריעה שאינה בארץ לאו זריעה הוא.
והאי דאמר לכל מילי, כגון שהוא דתנן בכלאים פרק ז' עצין נקוב מקדש ככרם ושאינו נקוב אינו מקדש, ר"ש אומר זה היה אסורין ואין מקדשין.
ולענין כלאים נמי איכא למימר דפליג ר"ש, אבל רבנן דבר ברור הוא משנה שלמה בדמאי פרק ה' העצין נקוב היה הוא כארץ, תרם מן הארץ על עצין נקוב ומן עצין נקוב על הארץ חרותה תרומה כו'.
והליכתא ברבנן שהתולש מעצין נקוב חיוב.
וגרסינן בסוף פרק חרש שנשא פתחת לא יאמר אדם לתניעו הבא לי חותם, אלא מניחו תולש ממנו זורק.
אמר אביי תולש מעצין שאינו נקוב זורק בברגלית

Ⓢ

צה:

לשאניו נקוב לכלל מילי נקוב ושאינו נקוב שזין א"ואלנין לחומרא דצמקוס דהוי תלוס חומרא חשבינן תרוייבה כתרלוס ואי הוי מחובר חומרא כמו שבת וכלאים חשבינן תרוייבה כמחובר אלא בהכשר זרעים ללא החמירו לאחשויי נקוב כתרלוס כשאניו נקוב אלא אוקמוה אדנייה

ליחשב כמחובר וז"ל לפי זה דאין תורמינן לר"ש מן הנקוב על פירות הגדלים צקרקע כמו צאינו נקוב דאזלינן לחומרא ור"י פי' דהכי פריך ר"ש אומר ג'אין צין נקובג' לשאינו נקוב אלא הכשר זרעים צלגד וכיון דגבי הכשר זרעים חשוב נקוב כמחובר אע"ג דהוי להקל שאינו מקבל הכשר ש"מ מדאורייתא חשוב כמחובר דאי מדאורייתא חשוב כתרלוס היכי הוה מטהרין להו מדרבנן כשנגעה בהן טומאה כיון דקיבלו הכשר מן המורה ואם קין הא דקמי' נקובג' דברייתא אין צין נקוב לשאינו נקוב ע"כ לעשות שניהם כמחוברים ולא לעשות שניהם כתרלושין כיון דנקוב חשיב מחובר מדאורייתא ובכל מילי נקוב ואינו נקוב כמחוברים חוץ מהכשר זרעים צלגד דלחמיר רבנן לטמוי כשאניו נקוב והשתא משני ספיר שאני לענין טומאה כו' דתםס הוא דכתב רחמנא צהדיא דחשיב נקוב כמחובר אצל לכל מילי חשיב כתרלוס ולהכי פטור צמתני' אצל קשה לאלו הפירושים דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאניו נקוב משוי ליה משמע דנצי לאיתמוי מצרייתא דלא משוי נקוב כשאניו נקוב וזה אינו ויש לפרש דה"ק אלמא נקוב לר"ש נקוב נקוב משוי ליה ורמיניהו כו' דלדרכה שאניו נקוב כגוף מטהו ליה ועוד פרי"ד ה"ק אין צין נקוב לשאינו נקוב לענין מעשר ופאה וכלאים^{[ד} כיון דכתיב צה שדך וכרמך וכן צמעשר

כתיב היואל השהה שנה שנה חשיצי תלוס צין נקוב צין שאינו נקוב[[] ואין צו חילוק אלא לענין הכשר זרעים וכל דדמי ליה כגון שבת שאינו תלוס דצבר שהוא חשוב שדה[[] אלא צתלוס מחובר וצנהנו לא ה"ק נקוב[[] כשאניו נקוב ולפי זה אם חשי פירה דא קאמר צלמא נקוב לר"ש כשאניו נקוב משוי ליה ורמיניהו דלא משוי נקוב כשאניו נקוב:
וּבְמוֹדָהּ ר"ש **שאם** ניקב בבדי טהרתו.
פי' כמוציא זית דקתמו של כלי חרס לאוכלין ושיעורן כמוציא זית ונראה לר"י דהיינו טעמא דמודה משום דבטל אגב קרקע כשניקב צבדי טהרתו ודוקא צניקב כמוציא זית אצל צכלי הנימוח למשקין אע"פ שטהרתו צכונם משקה לא אמרי' דבטל דאפי' לרבנן לא חשצי ליה כמחובר צכונם משקה אלא כשורש קטן כדלמך צסמון:

טַהוֹרִי מַלְקָדֶשׁ בו מי חטאת.
וכ"ש דטהור מלקבל טומאה אם היה מיוחד למשקין:
טַהוֹרִי מַלְקָדֶשׁ בו **מלחבשר** בו **זרעים**.

משמע דכלי חרס צעי נקיצה ודלא כפי' הקונט' צפ"ק דגיטין (דף יז).
ספירש דספינה של חרס דכיון שהיא של עפר חשובה כנקוצה ועת לקר':
נִיקֵב **במוציא רימון** **טהור מבכאום**.
מימה לר"י היכי קאמר דטהור מכלום והלא אם יחדו לגיטסרא מקבל טומאה כדפי' בקונט' וכפירושו ודאי כן הוא שהרי אפילו אם נשצרו צשצרים דקים מקצלים הצצרים טומאה צתורת גיטסרא כשנשאר צשצרים שיעור המפורש במסכת כלים (פ"צ משה צ) ומיייתי לה צפ' אלו טריפות (וחזיק נד):
הדקים **צכללי** **חרס** הן וקרקרומיהן ודופומיהן[[] וישצין שלם **ססומיהן** **שיעורן** צבדי סיכת קטן עך וגו' ומלוג עד סאה צרציצית כו' ועוד קשה לרשב"א דהוה מצלי למימר שס מדות צכלי חרס וי"ל דכשנשצב לגמרי השצצרים ראוין לגיטסרא אצל כשהכלי שלם אלא שניקב כמוציא רימון אין רלוי לגיטסרא ואפי' יחדו צטלה דעמו אצל כל אדם אצל מתוך פי' הקונט' משמע דכשניקב כמוציא רימון רלוי הוא לגיטסרא דפירש טהור מכלום משום כלי אח"כ מנציעו משום גיטסרא ולפירושו הא דלא נקט ו' מדות דלא מיירי אלא כשיכול להשתמש כדרכן וניקב כמוציא רימון אין רלוי אלא אם כן מטעו על יצדו:
שבאא לא שמעת אלא **במוקף צמיד פתיל**.
תימה לר"י דילמא צמיוחד לרימונים שמו ואכטריך לאפוקי מדר"א דלמך צסמון ניקב כמוציא זית אין לו טומאה כו' וי"ל דמשמע דכסמס כלי חרס איירי צלא יחדו וליכא למימר דלענין הכשר זרעים שמע מדר"ד צסמון שיעורו כמוציא רימון לפירש הקונט' דפירש דלענין הכשר זרעים פליגי דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי עץ נמי ועוד דרבא צצירה ליה דלענין הכשר זרעים שיעורו כשורש קטן:

המצניע פרק עשירי שבת

גב' אלא להכשיר זרעים.
הזרעים צתוכו.
עצין נקוב אינו מקבל הכשר לעומתה ושאינו נקוב מקבל הכשר דתרלוס הוא והא רצי שמעון קאמר ליה וה"ג ר"ש אומר אין צין נקוב כו' דאילו לרבנן איכא טובא דהא מיחייצי אנקוב משום שבת ופטרי אשאניו נקוב:
לכל מילי.
לשבת ולקנות צמשיכה ולא צכסך ולפרווצול שאינו נכתב אלא על הקרקע:
אשר יזרע.
כדרך שאדם מוציא לזריעה למעטוי מחובר כל דהו להכי אהני זריעות יתירי דקרא ומיהו שאניו נקוב תלוס גמור הוא:
מה לי אמר רבי שמעון.
מי מודה דהא צמחוצרי' הוא האי שורש ואי תלשו ליה צצבת מיחייב:
וימנין.
פעס אחרת:
שאם **ניקב העצין**:
צנדי **טהרסו**.
שאם נטמא נטהר צשצירה זו והיינו כמוציא זית דתנן צמסכת כלים (פ"צ מ"ה) כלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים ומודה ר' שמעון צהא דחשיב מחובר כל הזרעים צצתוכו דמו לא הוי כלי:
ניקב צנדי טהרסו מיציעוי.
דהוה לך לספוקי ציה צהנך דלאו כנגד הנקב ואת פשטת להו דכולהו מחובר נינהו:
אי אסתרי לזרבי זירא.
דמודה ר"ש צשום נקב:
הכי הוא דאיסתרי.
שאם ניקב למטה ומצניעו שאינו מחוץ רציצית מן הנקב ולמטה דצצרי מהכי לאו כלי הוא:
חמש מדות גרסי':
כמוציא משקה.
נקב דק מלך שמשקה יואל צו:
טהור מלנטא גיטסרא.
כלומר אם כלי שלם הוא אינו נטהר צכך אצל אם היה צצבר כלי והיה רלוי להשתמש צו דמקבל טומאה משנשצב צתמנין:
הן וקרקרומיהן **ודופומיהן** **ישצין** **שלם** **מסומיהן** **כו'** **צאלו** **טרפות** (וחזיק דף נד):
וניקב שוב **כמוציא** **משקה** **אינו** **טמא** **עוד** **משום** **חורת** **גיטסרא**:
גיטסרא.
צצבר כלי

ולקמיה מפרש טעמא דאין צצבר כלי חשוב להניעו משניקב ולומר הבא גיטסרא אחר ונניח תחתיו לקבל טיף טיף הנוטף מזה אצל אם היה כלי שלם וניקב מעט אין מאצדין אותו אלא אומר הבא[[] גיטסרא אחר ונניח תחתיו:
ועדיין כלי הוא לקבש צו מי חטאת.
כלומר כלי כלי שלם אינו וניקב כמוציא משקה עדיין כל חומר כלי עליו ואפי' לקבש בו מי חטאת צאפר פרה דצענין כלי רלוי דכתיב (צמדצר יט) מים חיים אל כלי וכ"ש שמקבל טומאה:
ניקב ככונם משקה.
שאם מושיצו בו המים נכנס צתוכו דהיינו נקב רחב קלת:
טהור מלקבש צו מי חטאת.
טהור לאו דוקא אלא כמו טהר יונוא (צרכות דף צ:) כלומר צטל לו מתורת כלי לענין מי חטאת:
ועדיין כלי הוא לענין הכשר זרעים.
הזרעים צתוכו דכתלושין ניניהו ואפילו לרבנן שאין נקב זה רלוי להריח לתלוותי הקרקע:
ניקב כשורש קטן.
הוי טפי מצכונם משקה:
טהור מלכשיר זרעים.
לרבנן דהוי עצין נקוב:
ועדיין כלי הוא לקבל צו זיתים.
שהוא שיעור לעומתה צכל כלי חרס העשוי לאוכלין סתם כל זמן שלא יחדו לרימונים ומקבל עדיין טומאה:
טהור מלקבל צו זיתים.
כלומר מלקבל עוד טומאה משום חורת סתם כלי חרס שהרי שיעורן כזיתים ואם היתה עליו טומאה נטהר ממנה:
ועדיין כלי הוא לקבל צו רימונים.
שם יחדו שוב לרימונים מקבל טומאה מכאן ולהצא או אם היה מיוחד לרימונים מתחילה לא נטהר:
טהור מכלום.
משום כלי אח"כ ה"כ מנציעו לגיטסרא יטמא צתורת גיטסרא:
ואם היה מוקף צלמי פסיל.
הוא צהלה המת אין טומאה נכנסת צו דרך נקב ומוציל על כל מה צצתוכו:
עד שיפתח רוצו.
דכל כלי פתוח כתיב (סס) דרך פתח נכנסת לו טומאה ולא דרך נקציו:
אלא צמוקף צמיד פסיל.
שאם ניקב כמוציא רימון אינו מצלי:

Ⓢ

אמוראין היא, אבל במשנה לא מצינו בכלי חרש שיעור ברימונים ולא הגיעה אלא עד זיתים.
ולענין כלי עץ אין אלו כלי עור אלא כיצאם בו הוא את דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורו כרימונים.
השתא הני חמש מדות דאמר רבא, חדא דניקב במוציא משקה טהור מלנטא גטסרא, ועדיין כלי הוא לקבש בו מי חטאת, משום דגיטסרא כלי גדול הוא דמתחין ביה כדים וחצובים, והכי דמיא דנקבל מאי דדאינו מניהון ומינני'.
עיקר (גס) גטסרא לאח מלתא הוכן, פעמים שהחביא או חצבא גדולה נשברה לה וארעיה נשטלו ואזניה מכניסים אותה לשומם תחנות (מיטה) [חצובא] ותותי חצבי כמו כן, ונקראת גיטסרא.
וכד מניקב גיטסרא במוציא משקה, בטלה מן הדבר שהוכנה לו, וליכא כלי חרס דמטהר במוציא משקה בר מגיטסרא בלחוד לפי שאין אומרים הבא גטסרא לגטסרא.
פי' אם ניקבה חצבא במוציא משקה, אומרים הבא גיטסרא והנח תחתיה כדי שיקבל מה שיווב ממנו.
אבל אם הגיטסרא גופו מוציא משקה אין אומרים הבא גיטסרא לגיטסרא שיקבל מה שיווב ממנה לקבל, ואע"פ שניקב במוציא משקה.
ותנן גיטסרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין טהורה שאין שרידים לשרידים.
הוא שפירשנו למעלה שהגיטסרא עיקרה שירי חבית או חצבא שניטלו אונתה.
וכלי הוא לקבש מי חטאת.
ועיקרא, ההוא דתנן אין ממלאין ואין מקדשין ואין מוין מי חטאת אלא בכלי, אשמעינן הכא דגטסרא שנתרועעה ומוציא משקין חרות כל עליה ונשורה למי טהא.
שניח.
ניקב בכונם משקה פסול מלקבש בו מי חטאת, ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים, כדתנן בבירה פרק שישי כיצאם בו כל כלי חרס שמכניס

Ⓢ

אמוראין היא, אבל במשנה לא מצינו בכלי חרש שיעור ברימונים ולא הגיעה אלא עד זיתים.
ולענין כלי עץ אין אלו כלי עור אלא כיצאם בו הוא את דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורו כרימונים.
השתא הני חמש מדות דאמר רבא, חדא דניקב במוציא משקה טהור מלנטא גטסרא, ועדיין כלי הוא לקבש בו מי חטאת, משום דגיטסרא כלי גדול הוא דמתחין ביה כדים וחצובים, והכי דמיא דנקבל מאי דדאינו מניהון ומינני'.
עיקר (גס) גטסרא לאח מלתא הוכן, פעמים שהחביא או חצבא גדולה נשברה לה וארעיה נשטלו ואזניה מכניסים אותה לשומם תחנות (מיטה) [חצובא] ותותי חצבי כמו כן, ונקראת גיטסרא.
וכד מניקב גיטסרא במוציא משקה, בטלה מן הדבר שהוכנה לו, וליכא כלי חרס דמטהר במוציא משקה בר מגיטסרא בלחוד לפי שאין אומרים הבא גטסרא לגטסרא.
פי' אם ניקבה חצבא במוציא משקה, אומרים הבא גיטסרא והנח תחתיה כדי שיקבל מה שיווב ממנו.
אבל אם הגיטסרא גופו מוציא משקה אין אומרים הבא גיטסרא לגיטסרא שיקבל מה שיווב ממנה לקבל, ואע"פ שניקב במוציא משקה.
ותנן גיטסרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין טהורה שאין שרידים לשרידים.
הוא שפירשנו למעלה שהגיטסרא עיקרה שירי חבית או חצבא שניטלו אונתה.
וכלי הוא לקבש מי חטאת.
ועיקרא, ההוא דתנן אין ממלאין ואין מקדשין ואין מוין מי חטאת אלא בכלי, אשמעינן הכא דגטסרא שנתרועעה ומוציא משקין חרות כל עליה ונשורה למי טהא.
שניח.
ניקב בכונם משקה פסול מלקבש בו מי חטאת, ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים, כדתנן בבירה פרק שישי כיצאם בו כל כלי חרס שמכניס

Ⓢ

מסורת הש"ס

Ⓢ

ⓘ

תורה אור השלם

1 וְכִי יִפֹּל מִגְּבֻלָּתְךָ עַל כָּל זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טוֹהַר הָאֵר: ויקרא יא לו

ⓘ

הגהות הב"ח

Ⓢ

ⓘ

גליון הש"ס

Ⓢ

ⓘ

רבינו חננאל (המשך)

דרבנן. וגרסינן נמי במבנות (דף יד) ואמר רב טובי בר קוטנא אמר שמואל הזורע כלאים בעצין שאינו נקוב אסור. אמר אביי מאי קמ"ל בשלמא אי אשמעינן לוקה מכת מדרות מוצריה ספיר, אלא הא דאמר אסור מאי קמ"ל, יהוי דרביה מדרבנן, תנינא משאניו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויחרום כו'. דייקתן לה' שמעון דפטר החולש מעצין נקוב, ובעא מיניה ההוא סבא מאי ויזא אם יאאת לזרי זירא הכי אסתרי, ומודה ר' שמעון שאם נקב למטה מרביעית. פי' הכי קאמר אביי שפיר עבד ר' יודא דלא אהדר ליה להתהא סבא דאי אסתרי הכי אסתרי מודה ר' שמעון שאם ניקב העצין בארעיתו או קרוב לארעיתו במקום שלא נשאר בו כדי לקבל רביעית, דכיון דלית ביה כדי לקבל רביעית צתל מתחתיה חייב. אבל ניקב העצין מצידו ונשאר בו כדי לקבל רביעית עדיין כלי הוא, ואע"פ שהורשש כנגד אותו הנקב איכא לימירי שאינו מגיע לארץ, ואע"פ שאין דבר חרוץ בינו קביעת עדיין מביעא אליבא דר' שמעון. אמר רבא ה' מרות כללי חרס, עיקרא, כל כלי שגשבר נטהר, מידוי לא מחשיב שבור אלא עד שיפסל ממה שהורק לשטמא. כגון כלי חרס שהוכן לקיבול משקין, מקבל טומאה עד שניקב שיעור המנסת משקין או שיעור הניתנת משקין או הוצאת משקין. וכן כלי חרס שהוכן לאוכלין, אינן שניקב בכונם משקה, מקבל טומאה עד שניקב שיעור הוצאת זיתים. כדתנן שיעור כלי חרס לטהר העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים, עשוי למשקין שיעורו כמקשין, ועשוי לאוכלין ולמשקין משילין אותו לחומריו בביתם. ולענין רימונים חלוקת

Ⓢ

ⓘ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ

Ⓢ